

Η Συρία, οι πρόσφυγες και η αλληλεγγύη

της **Leila Al Shami**

«κανείς δεν θα φύγει από το σπίτι παρά μόνο αν το σπίτι είναι το στόμα ενός καρχαρία»

Warsan Shire «Home»*

Το πέρασμα της Μεσογείου είναι γεμάτο κινδύνους. Στην διάρκεια του 2018, περίπου 2.277 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους¹ στην προσπάθειά τους να μουν στην Ευρώπη. Ήταν μεταξύ των 141.500 προσφύγων και μεταναστών που έφτασαν στις ευρωπαϊκές ακτές μέσω της μεσογειακής διαδρομής εκείνη την χρονιά. Περίπου 10.400 από αυτούς τους μετανάστες ήταν Σύριοι που έφτασαν στην Ιταλία, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Κύπρο.

Όσοι επιβίωσαν στο ταξίδι είχαν μια ανάμεικτη υποδοχή. Από την μια πλευρά, η εισροή προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη (και σε άλλες χώρες σε ολόκληρο τον πλανήτη) πρόσφερε έναν αποδιοπομπαίο τράγο για όσους βρίσκονται στην εξουσία για να κατηγορήσουν για τα προβλήματα των χωρών τους και συνεπώς συνέβαλε σε ένα κλίμα αυξανόμενης ξενοφοβίας και εθνικιστικού αισθήματος. Από την άλλη, υπήρξε μια έκρηξη αλληλεγγύης σε επίπεδο βάσης, από την οργάνωση πρακτικής υποστήριξης στις κοινότητες υποδοχής, σε διαδηλώσεις που δηλώνουν «οι πρόσφυγες είναι καλοδεχούμενοι». Αν και αυτές οι προσπάθειες είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να οικοδομηθούν, υπάρχει ένα θεμελιώδες πρόβλημα όταν η αλληλεγγύη ξεκινά μόνο στα σύνορα της Ευρώπης και δεν εξετάζει τους λόγους για τους οποίους οι αιτούντες άσυλο έρχονται.

Από το 2011, όταν το συριακό κράτος ξεκίνησε τον πόλεμό του ενάντια σε μια εξέγερση υπέρ της δημοκρατίας, πάνω από τον μισό πληθυσμό έχει εκδιωχθεί από τα σπίτια του. Ενώ και οι εξτρεμιστές και οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης έχουν

προκαλέσει εκτοπισμούς, η κύρια αιτία είναι η βία του κράτους και των ξένων υποστηρικτών του. Οι ενέργειές τους περιλαμβάνουν τον αδιάκοπο εναέριο βομβαρδισμό των πληθυσμιακών κέντρων και τις μαζικές συλλήψεις αντιφρονούντων. Πολλές αναφορές αναφέρουν τον αριθμό του μισού εκατομμυρίου που σκοτώθηκε (ένας αριθμός που αναφέρεται στην κατάσταση όπως ήταν πριν δύο χρόνια). Η χώρα κείται σε ερείπια, με το 27% των κατοικιών και τα δύο τρίτα των εκπαιδευτικών και ιατρικών εγκαταστάσεων να έχουν υποστεί ζημιές ή να έχουν καταστραφεί². Η κατάρρευση των δημόσιων υπηρεσιών και η καταστροφή της οικονομίας και των μέσων διαβίωσης, που έφερε το 80% του πληθυσμού σε συνθήκες φτώχειας, αποτελούν περαιτέρω παράγοντες εκτοπισμού.

Παρά την αυξανόμενη παγκόσμια συναίνεση ότι ο πόλεμος τελειώνει, οι Σύριοι εξακολουθούν να φεύγουν από την χώρα για να σώσουν τη ζωή τους. Ο ΟΗΕ εκτιμά ότι μεταξύ του τέλους Απριλίου και του Αυγούστου του τρέχοντος έτους, περισσότεροι από 570.000 εκτοπίστηκαν από τους βομβαρδισμούς του καθεστώτος και της Ρωσίας στη βορειοδυτική Συρία. Πολλοί από αυτούς είναι πιθανό να έχουν ήδη εκτοπιστεί πολλές φορές. Οι περισσότεροι παραμένουν παγιδευμένοι στην επαρχία Ιντλίμπ, κοιμούνται έξω, κάτω από τα δέντρα, καθώς δεν υπάρχει πλέον χώρος στα στρατόπεδα. Άλλοι συγκεντρώνονται στα κλειστά συριακο-τουρκικά σύνορα, όπου οι συνοριοφύλακες πυροβολούν τακτικά και σκοτώνουν εκείνους που προσπαθούν να περάσουν.

Ακτιβιστές διοργάνωσαν σε μεγάλο βαθμό συμβολικές διαμαρτυρίες, δηλώνοντας ότι οι Σύριοι θα περνούσαν με την βία τα σύνορα και θα έφευγαν στην Ευρώπη και στις 30 Αυγούστου εκατοντάδες κατάφεραν να περάσουν. Ελπίζουν ότι η απειλή χιλιάδων σκούρων σωμάτων που φθάνουν στις ευρωπαϊκές ακτές θα ωθήσει τη διεθνή κοινότητα σε δράση για να σταματήσει η συνεχιζόμενη σφαγή, κάτι που οι καθημερινές εικόνες των παιδιών που παγιδεύτηκαν κάτω από τα ερείπια των κατεστραμμένων σπιτιών τους και οι ήχοι των τρομοκρατημένων κραυγών των γονιών τους δεν κατάφεραν να επιτύχουν.

Παρά τη συζήτηση για την «κρίση των προσφύγων», μόνο το 11,6% του παγκόσμιου συριακού προσφυγικού πληθυσμού έχει φτάσει στην Ευρώπη. Οι περισσότεροι παραμένουν στην περιοχή, αρχικά καλωσορίστηκαν στις γειτονικές χώρες, αλλά τώρα αντιμετωπίζονται όλο και περισσότερο ως πρόβλημα. Στην Τουρκία, η οποία φιλοξενεί πάνω από 3,6 εκατομμύρια Σύριους πρόσφυγες, τους περισσότερους από οποιαδήποτε άλλη χώρα, η υποκίνηση μίσους ενάντια στους πρόσφυγες αποτέλεσε βασικό μέρος των πρόσφατων εκλογικών εκστρατειών³. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι εκστρατείες παραπληροφόρησης εξαπλώνουν το μίσος και τη διαίρεση, προκαλώντας αντισυριακές διαμαρτυρίες και επιθέσεις σε επιχειρήσεις που ανήκουν σε Σύριους. Τον Ιούλιο χιλιάδες καταγεγραμμένοι και μη καταγεγραμμένοι Σύριοι πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, τέθηκαν σε περιορισμό σε όλη τη χώρα, κυρίως στην Ισταμπούλ, πιάστηκαν να υπογράψουν «εθελοντικά» έντυπα επαναπατρισμού και απελάθηκαν στη βόρεια Συρία.

Η εχθρότητα αυξάνεται επίσης στο Λίβανο, όπου το ένα τρίτο του πληθυσμού της χώρας είναι πρόσφυγες – οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται σε επισφαλή κατάσταση χωρίς νόμιμη κατοικία. Ένα πρόσφατο κυβερνητικό διάταγμα δίνει προτεραιότητα στην απασχόληση των Λιβανέζων εργατών έναντι των αλλοδαπών, και υπάρχουν αναφορές για Σύριους που απολύονται από την εργασία τους. Υπάρχει αυξανόμενη ρατσιστική υποκίνηση με κορυφαίους πολιτικούς που παρουσιάζουν τους πρόσφυγες ως υπαρξιακή απειλή για τη σταθερότητα και την ευημερία του Λιβάνου και να ζητούν την επιστροφή τους στη Συρία, υποστηρίζοντας ότι η χώρα είναι πλέον «ασφαλής». Τα στρατόπεδα προσφύγων έχουν υποστεί επιδρομές και εξώσεις. Περισσότεροι από 5.600 δομές που στεγάζουν Σύριους πρόσφυγες καταστράφηκαν στο Αρσάλ από τον στρατό τον Ιούνιο⁴. Αυτά τα εχθρικά μέτρα έχουν σχεδιαστεί για να εξαναγκάσουν τους Σύριους να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Και στον Λίβανο, οι «εθελοντικές» μορφές επαναπατρισμού⁵ χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλείο καταναγκαστικής απέλασης.

Η ιδέα ότι ο πόλεμος πλησιάζει στο τέλος και η Συρία είναι πλέον «ασφαλής» για την επιστροφή των προσφύγων κερδίζει σε δημοτικότητα μεταξύ εκείνων των οποίων η συμπάθεια για τη συνεχιζόμενη ταλαιπωρία των Σύριων εξασθενεί. Ένας από τους κύριους υποστηρικτές αυτής της αφήγησης είναι το ίδιο το καθεστώς. Τον Σεπτέμβριο του 2018, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ουαλίντ Αλ Μουάλεμ ανέφερε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών⁶ ότι ο «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας έχει σχεδόν τελειώσει», η Συρία «έχει γίνει πιο ασφαλής και σταθερή» και ότι «οι πόρτες είναι ανοιχτές για όλους τους Σύριους στο εξωτερικό να επιστρέψουν οικειοθελώς και με ασφάλεια». Χρησιμοποιεί το ζήτημα της επιστροφής των προσφύγων ως μοχλό με το οποίο ελπίζει να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την ανασυγκρότηση, χρήματα τα οποία η Human Rights Watch προειδοποιεί⁷ ότι θα λεηλατηθούν από το καθεστώς και θα χρησιμοποιηθούν για να «χρηματοδοτήσουν τις φρικαλεότητες του, να προωθήσουν τα δικά του συμφέροντα, να τιμωρήσει εκείνους που αντιλαμβάνεται ως αντιπάλους και να επιβραβεύσει όσους είναι πιστοί σ' αυτό». Οι ακροδεξιές ομάδες στην Ευρώπη στηρίζουν επίσης την αφήγηση μιας ασφαλούς, μεταπολεμικής επιστροφής. Μετά από επισκέψεις στη Δαμασκό, γερμανοί πολιτικοί από την AfD και ακτιβιστές από την Generation Identity ζήτησαν τον επαναπατρισμό των Σύριων προσφύγων.

Πρέπει να υπάρξει αντίσταση σε αυτές τις εκκλήσεις για επιστροφή. Ενώ οι Σύριοι επιστρέφουν στην πατρίδα τους, λόγω της επισφάλειας και της εχθρότητας που αντιμετωπίζουν στις χώρες υποδοχής, υπάρχουν αναφορές επαναπατρισμένων που συνελήφθησαν από τις δυνάμεις ασφαλείας κατά την άφιξη. Το Συριακό Δίκτυο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αναφέρει ότι από τις αρχές του 2014 έως τον Αύγουστο του 2019 συνελήφθησαν 1.916 πρόσφυγες κατά την επιστροφή τους στη Συρία, συμπεριλαμβανομένων 219 παιδιών. Όλοι κρατήθηκαν από το καθεστώς. Από αυτούς, 638 έχουν εξαφανιστεί βίαια και 15 έχουν πεθάνει από τότε με βασανιστήρια⁸. Μια θερμή σύγκρουση εξακολουθεί να εξελίσσεται σε διάφορα μέρη της χώρας και ακόμη

και οι περιοχές που είναι πλέον απαλλαγμένες από τον καθημερινό βομβαρδισμό απέχουν πολύ από το να είναι «ασφαλείς και σταθερές».

Η Συριακή Ένωση για την Αξιοπρέπεια των Πολιτών εξέτασε την κατάσταση σε περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της αντιπολίτευσης, οι οποίες επέστρεψαν στον έλεγχο του καθεστώτος μετά από αδιάκριτες βομβιστικές επιθέσεις και πολεμικές πολιορκίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις συμφωνήθηκαν «συμφωνίες συμφιλίωσης» υπό την αιγίδα της Ρωσίας, στις οποίες τα μέλη της αντιπολίτευσης εξασφάλισαν την προστασία των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από διώξεις και αναγκαστική στρατολόγηση στις δυνάμεις του καθεστώτος για τουλάχιστον έξι μήνες.

Αυτές οι εγγυήσεις δεν έχουν γίνει σεβαστές. Πολλοί νέοι έχουν στρατευθεί βίαια σε καθεστωτικές πολιτοφυλακές και χρησιμοποιούνται σαν κρέας για τα κανόνια στις πρώτες γραμμές. Αναγκάζονται να πολεμήσουν εναντίον πρώην συντρόφων. Τον Μάιο, δεκάδες νέοι από τη Ντάρρα, την Βόρεια Χάμα και την επαρχία της Δαμασκού, πρώην μαχητές της αντιπολίτευσης, έχασαν τη ζωή τους στην πρώτη γραμμή της Χάμα, προκαλώντας τις μεγαλύτερες διαδηλώσεις στην Ντάρρα από το 2011⁹. Όσοι αρνήθηκαν να πολεμήσουν υπέρ του καθεστώτος συνελήφθησαν, εξαφανίστηκαν ή σκοτώθηκαν από τις υπηρεσίες ασφαλείας. Πρώην μέλη της ένοπλης και πολιτικής αντιπολίτευσης και οι οικογένειές τους, οι ακτιβιστές των μέσων μαζικής ενημέρωσης και οι εργαζόμενοι στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας, αποτελούν τους κύριους στόχους¹⁰.

Ενώ η επίσημη θέση της ΕΕ είναι ότι η Συρία παραμένει ανασφαλής για την επιστροφή των προσφύγων, το κλίμα για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες είναι όλο και πιο εχθρικό. Τα κράτη της ΕΕ έχουν εφαρμόσει αυστηρότερους ελέγχους στα σύνορα και συστήματα ποσοστώσεων για τις αφίξεις, σταμάτησαν τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα και έχουν ποινικοποιήσει την αλληλεγγύη. Οι άκροδεξιές ομάδες

δυναμώνουν, καθώς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δαιμονοποιούνται ότι αποτελούν μια υπαρξιακή απειλή για τους (λευκούς) Ευρωπαίους. Είναι ζωτικής σημασίας οι άνθρωποι να συνεχίσουν να αντιστέκονται σε αυτά τα μέτρα και σε όσους φεύγουν για να γλυτώσουν τον πόλεμο, τις διώξεις και τη φτώχεια, να τους δίνεται ασφαλές καταφύγιο και υποστήριξη για να ξανακτίσουν τη ζωή τους εκεί που φτάνουν. Εάν ο σχετικά μικρός αριθμός προσφύγων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σήμερα ως δικαιολογία για τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης, την οικοδόμηση τειχών και αδιαπέραστων συνόρων, την αύξηση των εξουσιών του κράτους ασφαλείας και την υποκίνηση των διαιρέσεων με βάση τη φυλή, τη θρησκεία ή την εθνική προέλευση, τι θα έλθει αύριο όταν οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και της οικολογικής κατάρρευσης προκαλέσουν τεράστιες μετακινήσεις ανθρώπων ανά τον κόσμο;

Η αλληλεγγύη πρέπει να αντιμετωπίσει τις ρίζες του προβλήματος. Πρέπει να ασκηθεί αυξημένη πίεση στο καθεστώς προκειμένου να τερματιστεί η συστηματική καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της αυθαίρετης κράτησης και του συνεχιζόμενου βομβαρδισμού των πληθυσμιακών κέντρων και των πολιτικών υποδομών. Όλοι όσοι έχουν διαπράξει εγκλήματα πολέμου πρέπει να λογοδοτήσουν. Οι εκκλήσεις για επαναπατρισμό των προσφύγων πρέπει να αποκρουστούν, εκτός εάν είναι εθελοντικός, ασφαλής και αξιοπρεπής και παρακολουθείται από ανεξάρτητους φορείς. Μια καλή αρχή εισόδου για την αλληλεγγύη είναι η υποστήριξη των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών της Συρίας, οι οποίες προσπαθούν συλλογικά να επισημάνουν τα συνεχιζόμενα δεινά εκείνων που έχουν εκτοπισθεί βίαια από τα σπίτια τους μέσω της εκστρατείας με τίτλο «Η μίση Συρία»¹¹. Η εκστρατεία στοχεύει να τεκμηριώσει και να παρουσιάσει με ανθρωπιά την εμπειρία της μετακίνησης, να ρίξει φως στους λόγους για τους οποίους οι Σύριοι εξακολουθούν να φοβούνται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και να αντισταθεί στις προσπάθειες να πιεστούν οι πρόσφυγες να επιστρέψουν. Τελικά, αν δεν προστατευθούν οι άνθρωποι από τη σφαγή στο σπίτι, θα συνεχίσουν να αναζητούν ασφάλεια στο εξωτερικό.

Πηγή – Μετάφραση: [e la libertà](#)

Leila Al Shami, «Syria, refugees, and solidarity», [Crisis Magazine](#), 1 Οκτωβρίου 2019. [Leila's blog](#), 3 Οκτωβρίου 2019.

Σημειώσεις

* Warsan Shire «Home», [Genius](#).

[1](#) Nasser Yassin, [101 Facts & Figures on the Syrian Refugee Crisis](#)[Issam Fares](#), Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut.

[2](#) «The Toll of War: The Economic and Social Consequences of the Conflict in Syria», [The World Bank](#), 10 Ιουλίου 2017.

[3](#) Ammar Hamou, Mohammad Abdulssattar Ibrahim, «Istanbul mayoral election exposes hate, resentment for Syrians in Turkey», [Syria direct](#), 16 Ιουλίου 2019.

[4](#) Kareem Chehayeb, «Anti-Syrian refugee sentiment ramps up in increasingly hostile Lebanon», [MiddleEastEye](#), 14 Ιουνίου 2019.

[5](#) «Turkey: Thousands of Syrians Forcibly Returned to Peril», [Ανθρώπινα Δικαιώματα – Syrians for Truth and Justice](#), 6 Αυγούστου 2019.

[6](#) «At UN, Syria slams US for “supporting terrorism”, thanks Russia for cooperation», [UN News](#), 29 Σεπτεμβρίου 2018.

[7](#) «Rigging the System. Government Policies Co-Opt Aid and Reconstruction Funding in Syria», [Human Rights Watch](#), 28 Ιουνίου 2019.

[8](#) «The Syrian Regime Continues to Pose a Violent Barbaric Threat and Syrian Refugees Should Never Return to Syria», [Ανθρώπινα Δικαιώματα – Syrian Network for Human Rights](#), 15 Αυγούστου 2019.

[9](#) «Reconciling with death, disappearance and fear», [Medium](#), 24

Ιουλίου 2019.

[10](#) «Syria: Detention, Harassment in Retaken Areas», [Human Rights Watch](#), 21 Μαΐου 2019.

[11](#) «“Half Of Syria” Campaign: Reminder Of Internally Displaced and Refugee Syrians», [Ενάντια στην Απογοήτευση – Enab Baladi](#), 10 Οκτωβρίου 2019.